

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Географічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	106 Географія
ОПП	Географія

Львів 2024

Загальні положення

Атестація здобувачів вищої освіти є обов'язковим підсумковим етапом навчання студентів за кожним освітнім рівнем. До атестації допускаються студенти після завершення теоретичної і практичної частини навчання, які повністю опанували зміст навчального матеріалу, передбаченого освітньою програмою за певною спеціальністю та відповідним освітнім рівнем, і виконали всі вимоги навчального плану та освітньої програми. Метою атестації є встановлення фактичної відповідності рівня підготовки випускника вимогам освітньої програми.

Атестаційний іспит є однією з форм підсумкової атестації здобувачів першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми «Географія» спеціальності 106 Географія, галузі знань 10 Природничі науки. Атестаційний іспит входить до блоку обов'язкових освітніх компонентів, він відбувається наприкінці 8-го семестру на четвертому році навчання.

Мета атестаційного іспиту – оцінити загальнотеоретичну і практичну підготовку випускників освітньої програми, їхню здатність розв'язувати складні наукові задачі та прикладні питання в рамках спеціальності географія.

Основне **завдання** кваліфікаційного іспиту – оцінити рівень володіння загальними і фаховими компетентностями бакалавра з географії за освітньою програмою «Географія» спеціальності 106 Географія та опанування головних програмних результатів навчання. Атестаційний іспит передбачає відповіді студента на питання, що демонструють інтегрований підсумок їхньої освітньої і професійної підготовки.

Програма атестаційного іспиту розроблена на основі «Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 10 – «Природничі науки», спеціальність 106 – Географія» та враховує основний фокус освітньої програми.

Складання атестаційного іспиту передбачає реалізацію **компетентностей**:

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області географії та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9. Здатність працювати автономно.

ЗК 13. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

СК 2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

СК 5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер, зокрема антропосфери (у контексті її економічного, соціального і політичного розвитку) на різних просторово-часових масштабах.

СК 7. Знати і використовувати специфічні для географії, у тім числі економічної і соціальної географії теорії, парадигми, концепції та принципи.

СК 10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні їм процеси.

Під час атестаційного іспиту перевіряють такі **програмні результати навчання**:

ПРН 1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з географії та світоглядних наук.

ПРН 2. Знати і розуміти головні види географічної діяльності, їх поділ.

ПРН 3. Пояснювати особливості організації географічного простору.

ПРН 4. Аналізувати географічний потенціал території.

ПРН 9. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер на різних просторово-часових масштабах.

ПРН 10. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

Питання для атестаційного іспиту складено на основі силабусів навчальних дисциплін, які формують систему професійних компетентностей випускників за освітньою програмою «Географія» освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 106 Географія і виносяться на атестацію.

Форма і порядок проведення атестаційного іспиту

Атестаційний іспит проводиться з нормативних освітніх компонентів циклу професійної та практичної підготовки. Зміст програми відповідає вимогам Стандарту вищої освіти за спеціальністю 106 Географія для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, відображає теоретичні основи та практичні знання з географії.

Іспит проводиться в усній формі. Умовою допуску до іспиту є відсутність академічної заборгованості у студентів.

Для проведення іспиту організовується екзаменаційна комісія. У процесі підготовки до іспиту проводяться консультації з тих дисциплін, питання яких включено до білетів. Екзаменаційна комісія під час роботи дотримується вимог «Положення про екзаменаційну комісію у Львівському національному університеті імені Івана Франка», ухваленого Вченою радою 30 листопада 2016 р., протокол № 28/11.

Програма атестаційного іспиту розроблена групою забезпечення ОПІ й ухвалена у встановленому порядку. На основі програми укладаються екзаменаційні білети.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

1. Фотохімічні процеси в тропосфері та стратосфері. Механізм формування фотохімічного смогу та руйнування озону.

2. Кислотно-основна рівновага в природних водах. Кислотність атмосферних, поверхневих і підземних вод.
3. Сполуки нітрогену в ґрунті. Шляхи втрат і нагромадження нітрогену в ґрунті.
4. Обертіві рухи Землі (навколо осі і навколо Сонця) та їхні географічні наслідки.
5. Хімічний склад і вертикальна будова атмосфери.
6. Структурні елементи літосфери.
7. Особливості планети Земля як складової Сонячної системи.
8. Підходи до періодизації історії географічної науки.
9. Інтернальні та екстернальні чинники становлення і розвитку географічної науки.
10. Антична натурфілософія і зародження сучасних напрямів географічної науки.
11. Об'єкт і предмет суспільної географії.
12. Структура суспільної географії.
13. Поняття і терміни суспільної географії.
14. Теорії і концепції суспільної географії.
15. Методи дослідження суспільної географії.
16. Класифікація екологічних чинників
17. Колообіг речовини та обмін енергією в екосистемі
18. Форми біотичних відносин в екосистемі
19. Обчислення географічних і прямокутних координат.
20. Розграфлення і номенклатура топографічних карт і планів.
21. Техніка орієнтування на місцевості.
22. Сучасні методи і технології в топографії і геодезії.
23. Типи звітрювання гірських порід.
24. Корисні копалини України, їхня класифікація за використанням, закономірності поширення.
25. Основні типи алювію.
26. Водно-льодовикові відклади та форми рельєфу.
27. Геологічна робота моря.
28. Поняття про ґрунт. Роль ґрунту у біосфері. Чинники ґрунтоутворення.
29. Гранулометричний склад ґрунтів і методи його визначення.
30. Основні типи ґрунтів України, їхнє поширення та властивості.
31. Чорноземи: поширення, генеза, властивості, класифікація.
32. Умови ґрунтоутворення та ґрунти зони мішаних лісів.
33. Антропогенні чинники й екологічні наслідки зміни клімату.
34. Функції лісів. Лісові ресурси України.
35. Переваги на недоліки альтернативної енергетики.
36. Проблеми поводження з відходами та шляхи їхнього вирішення.
37. Об'єкт, предмет та основні поняття метеорології й кліматології.

38. Клімати помірних широт.
39. Особливості сучасної зміни клімату.
40. Генетична класифікація рельєфу.
41. Геоморфологічна тріада: вік, генезис та морфологія рельєфу.
42. Типи та будова річкових терас.
43. Прикладне значення геоморфології.
44. Масштаб картографічного зображення.
45. Спотворення картографічного зображення.
46. Картографічні проекції та їхня класифікація.
47. Біоми помірних широт північної півкулі.
48. Чинники поширення організмів у Світовому океані.
49. Екосистеми гір і островів.
50. Генетична класифікація озер.
51. Хімічні та фізичні властивості природних вод.
52. Фази водного режиму річок.
53. Походження, типи та водний баланс боліт.
54. Поняття про природний територіальний комплекс. Генетичні відношення між геокомпонентами.
55. Ієрархічна система природних територіальних комплексів, її критерії.
56. Прикладне застосування ландшафтознавства.
57. Векторна та растрова моделі геоданих.
58. Геоматика та її складові. Поняття про ГІС.
59. Дистанційне зондування Землі та його фізичні основи.
60. Рівні просторового планування в Україні та відповідна їм містобудівна документація.
61. Роль бренду у розвитку території.
62. Процес формування дієздатності/суб'єктності територіальних громад в Україні.
63. Класифікація природно-заповідного фонду України.
64. «Червона книга України», її завдання і структура.
65. Національна екологічна мережа України, її завдання та структурні елементи.
66. Концепція демографічного переходу. Особливості природного відтворення населення у різних регіонах і країнах.
67. Чинники і сучасні тенденції міграції населення у світі, регіонах, країнах.
68. Головні риси процесів урбанізації у світі. Просторові форми міського розселення.
69. Фізико-географічна країна Східна Африка: геологічна будова, рельєф, гідрокліматичні умови і ґрунтово-рослинний покрив.
70. Фізико-географічна країна Центральні рівнини (рівнини Великого артезіанського басейну): геологічна будова, рельєф, гідрокліматичні умови і ґрунтово-рослинний покрив.

71. Фізико-географічна країна Бразильське плоскогір'я: геологічна будова, рельєф, гідрокліматичні умови і ґрунтово-рослинний покрив.
72. Фізико-географічна країна Кордильєри Аляски: геологічна будова, рельєф, гідрокліматичні умови і ґрунтово-рослинний покрив.
73. Фізико-географічна країна Східноєвропейська рівнина: геологічна будова, рельєф, гідрокліматичні умови і ґрунтово-рослинний покрив, вплив людини на природні комплекси.
74. Фізико-географічна країна Гори Центральної Азії (Памір, Гіндикуш, Каракурум, Куньлунь і Тибет): геологічна будова, рельєф, гідрокліматичні умови і ґрунтово-рослинний покрив.
75. Субконтинент Південно-Східна Азія: історія формування, геологічна будова, рельєф і клімат як чинники ландшафтного біорізноманіття регіону.
76. Циркуляція поверхневих вод Світового океану. Вплив течій на формування кліматичних умов континентів.
77. Поняття і терміни географічного країнознавства.
78. Види географічного країнознавства.
79. Географічно-країнознавча регіоналізація світу.
80. Участь українських вчених у географічних дослідженнях різних регіонів Землі.
81. Фізико-географічне районування і ландшафти України.
82. Порівняльна фізико-географічна характеристика Чорного і Азовського морів.
83. Порівняльна фізико-характеристика Українських Карпат і Гірського Криму.
84. Класифікація суспільно-природних адаптивних систем.
85. Властивості суспільно-природних адаптивних систем.
86. Нормування як спосіб управління суспільно-природними адаптивними системами.
87. Суспільно-географічна характеристика Латинської Америки і Карибського регіону.
88. Суспільно-географічна характеристика Південної Азії.
89. Суспільно-географічна характеристика Південно-Західної Азії.
90. Суспільно-географічна характеристика Африки на південь від Сахари.
91. Суспільно-географічні відмінності Європи (Західна, Північна, Східна, Південна)
92. Суспільно-географічні проблеми розвитку країн Східної Європи.
93. Суспільно-географічні тенденції і проблеми розвитку Китаю.
94. США як глобальна держава: суспільно-географічна характеристика.
95. Головні форми політичної організації держав.
96. Поняття державної території у політичній географії, зовнішні і внутрішні елементи морфології.
97. Політико-географічна типологія конфліктів.

98. Місце України у глобалізованому просторі.
99. Специфіка сучасного стану енергетики України.
100. Українська економіка у період воєнного стану.
101. Сутність поняття «природокористування». Основні види природокористування і його регулятори.
102. Сутність поняття «сталий розвиток». Цілі сталого розвитку.
103. Законодавство, яке регулює природокористування в Україні.
104. Сутність і мета зелених технологій. Їхні переваги і обмеження.

Загальні критерії оцінювання

Оцінювання рівня підготовки бакалавра здійснюють члени Екзаменаційної комісії на основі встановлених критеріїв, системи і шкали оцінювання з використанням форм і методів діагностики (білетів для атестаційного іспиту), затверджених у встановленому порядку. Під час оцінювання чітко визначаються критерії оцінювання відповідей на запитання. Загальна оцінка формується сумарним значенням оцінок за кожне окреме питання білету.

Відповідно до вимог Болонської угоди використовується національна шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується таблиця 1:

Таблиця 1

Рейтингова оцінка з дисципліни	Оцінювання в системі ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
81-89	B	добре
71-80	C	
61-70	D	
51-60	E	задовільно
21-50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Відповідь випускника на екзамені оцінюється на: «відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно».

Оцінка «відмінно» виставляється студенту, який продемонстрував повне, всебічне, усвідомлене, правильне знання програмового матеріалу і виклав відповідь логічно, грамотно, переконливо, показав сформованість необхідних умінь на творчому рівні, готовому до подальшого професійного вдосконалення.

Оцінкою «добре» оцінюється відповідь випускника, що характеризується

повнотою, усвідомленістю, правильністю, грамотністю і послідовністю викладу. Допускаються неточності у формулюваннях, негрубі помилки, які самостійно виправляються здобувачем у процесі бесіди з викладачем. При цьому студент демонструє здатність до самостійного здобуття знань в ході подальшої професійної діяльності.

Оцінку «задовільно» заслуговує випускник, який виявив повне, усвідомлене, правильне знання навчально-програмного матеріалу в обсязі, достатньому для майбутньої роботи за професією. Під час відповіді студент може допустити деякі неточності, негрубі помилки, відчуває труднощі в самостійному викладі матеріалу, але правильно відповідає на питання членів Екзаменаційної комісії, в результаті навідних питань за допомогою екзаменаторів виправляє допущені помилки і неточності.

Оцінка «незадовільно» може бути поставлена випускнику, який виявив неповне, неусвідомлене знання навчально-програмного матеріалу, припускається грубих помилок, нездатний самостійно викласти відповідь на питання білета, відповідає неправильно або не дає відповіді на поставлені питання. Демонстрований рівень знань та вмінь не може бути визнаний достатнім для професійної діяльності.

Оцінки атестаційного іспиту виставляє кожен член комісії. Підсумкова оцінка екзамену визначається як середня за кожне питання.

Рішення про оцінку знань, виявлених при складанні атестаційного іспиту, а також про присудження ступеня бакалавр із присвоєнням кваліфікації *Бакалавр географії* та видання випускникам дипломів (загального зразка чи з відзнакою) приймається на закритому засіданні Екзаменаційної комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ЕК є вирішальним.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Байцар А.Л. Фізична географія України. Львів, 2012. 354 с.
2. Влах М. Історія географії : навч. посіб. / М. Влах. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 332 с.
3. Влах М. Р. Теорія і методологія географічної науки : навч. посіб. / М. Р. Влах, Л. І. Котик. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 344 с.
4. Гродзинський М. Д. Ландшафтна екологія: підручник. К.: Знання, 2014. 550 с.
5. Гудзеляк І. І. Географія населення: навч. посібник / Ірина Гудзеляк. 2-ге вид., переробл., доп. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 256 с. + 8 с. кол. іл.
6. Де Блій Г., Муллер П., Шаблій О. Географія: світи, регіони, концепти / Переклад з англ., за редакцією і з співучастю О. Шаблія. Київ: Либідь, 2004.

7. Дністрянський М. С. Політична географія України : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. 348 с.
8. Дністрянський М.С. Етногеографія України: навч. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008.
9. Економічна і соціальна географія світу: навч. посібник / За ред. Кузика С.П. Львів: Світ, 2002.
10. Заставний Ф. Д. Україна. Природа, населення, економіка. Львів: Априорі, 2011.
11. Книш М. М. Суспільна географія країн, що розвиваються: проблеми теорії, методології та методики. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 276 с.
12. Ковальчук І. Екологія : підручник / І. Ковальчук, В. Робак. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 325 с.
13. Колтун О.В. Вступ до геоморфології. Львів, 2006.
14. Костів Л.Я. Регіональна фізична географія. Євразія: навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 336 с
15. Кравчук Я. С. Рельєф Українських Карпат. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 576 с.
16. Кукурудза С. І. Біогеографія: підручник. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 504 с.
17. Курганевич Л.П., Біланюк В.І., Андрейчук Ю.М. Загальна гідрологія. Львів, 2020. – 336с.
18. Львів: комплексний атлас / за ред. О. Шаблія. Київ: ДНВП «Картографія», 2012.
19. Мезенцев К. В. Проблеми та перспективи української суспільної географії XXI століття / К. В. Мезенцев. URL: <http://www.academia.edu/2548348>.
20. Мезенцев К. В. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація : монографія / К. В. Мезенцев, Г. П. Підгрушний, Н. І. Мезенцева. Київ : ДП «Прінт-Сервіс», 2014. 132 с.
21. Міллер Г. П. Ландшафтознавство: теорія і практика: навч. посіб. / Г. П. Міллер, В. М. Петлін, А. В. Мельник. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 172 с.
22. Назарук М. М. Соціальна екологія: соціально-екологічний аналіз : монографія / М. М. Назарук. Львів : Укр. акад. друкарства ; Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 348 с.
23. Олійник Я. Б. Загальне землезнавство: підручник / Я. Б. Олійник, Р. П. Федорищак, П. Г. Шищенко. К.: Знання-Прес, 2008. 342 с.
24. Павловська Т. С. Геоморфологія: навч. пос. для студентів закладів вищої освіти / Т. С. Павловська, І. П. Ковальчук. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 348 с.
25. Петлін В. М. Конструктивна географія / В. М. Петлін. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 544 с.
26. Позняк С. П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів: підручн. у двох част. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2010. Ч. 1. 270 с.; Ч. 2. 286 с.

- 27.Ровенчак І. І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження : монографія. Львів, 2008.
- 28.Рудько Г.І. Геологія з основами геоморфології: підручник для студентів екологічних і географічних спеціальностей / Г.І. Рудько, О.М. Адаменко, О.В. Чепіжко, М.Д. Крочак. Чернівці: «Букрек», 2010. 400 с.
- 29.Соціальна географія: основи теорії: навч. посіб. / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко, І. В. Гукалова, Ю. М. Хвесик. К.: ВПЦ "Київський університет", 2020. 495 с.
- 30.Стафійчук В. І. Політична географія світу: навч. посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. – 306 с
- 31.Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: навч. посіб. Одеса: Астропринт, 2009. 544 с.
- 32.Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: навч. посібник. Одеса: Астропринт, 2005.
- 33.Топчієв О. Г. Методологічні засади географічної науки / О. Г. Топчієв, Д. С. Мальчикова, І. О. Пилипенко, В. В. Яворська. Херсон: Видав. дім “Гельветика”, 2020. 366 с.
- 34.Топчієв О. Г. Методологічні основи географії: ландшафтна оболонка Землі. Довкілля : навч. посіб. / О. Г. Топчієв, Д. С. Мальчикова, І. О. Пилипенко, В. В. Яворська. Херсон : Гельветика, 2018. 348 с.
- 35.Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. Львів: Вид.центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003. 444 с.
- 36.Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2001.
- 37.Шубер П. М., Таранова Н. Б. Метеорологія і кліматологія. Тернопіль, 2014. 290 с.